

Ärende: VN/12531/2021

BEGÄRAN OM UTLÅTANDE OM REFORMEN AV LAGSTIFTNINGEN OM FUNKTIONSHINDERSERVICE

REMISSFRÅGOR

1. Backrundsorganisation

Funktionshinderorganisation [FDUV , intresseorganisationen för svenskspråkiga personer med intellektuell funktionsnedsättning i Finland.]

Allmänt om utkastet till regeringsproposition

2. Är paragraferna i utkastet till proposition tydliga?

Till största delen

Motivera vid behov din ståndpunkt

Reformen av funktionshinderservicelagen har pågått under årtionden och är en efterlängtd reform. Det är på tiden att lagstiftningen förnyas så att den motsvarar dagens behov, en modern människosyn och FN:s funktionshinderkonvention. Det är även viktigt att lagstiftningen är förenlig med de nya social- och hälsovårdsstrukturerna som nu byggs upp i välfärdsområdena. FDUV framhåller vikten av att reformen ros i land under den nuvarande regeringsperioden. Samtidigt vill vi understryka att lagförslaget innehåller många punkter som behöver korrigeras innan den kan godkännas av riksdagen.

En del av paragraferna är i viss mån oklara och blir därmed svåra att tolka. Flera paragrafer är begränsande och kan leda till att personer med intellektuell och liknande funktionsnedsättning blir utan service och stöd som de erbjud via nuvarande lagstiftning. Vi anser att lagförslaget begränsat ytterligare vem som kan omfattas av denna.

I jämförelse med den förfallna regeringspropositionen från år 2018 (RP 159/2018 rd) innehåller lagförslaget flera försämringar som behöver korrigeras. FDUV oroar sig speciellt för tillämpningsområdet som enligt vår bedömning kommer att leda till att personer med lindrigare intellektuell funktionsnedsättning och personer inom autismspektrumet inte omfattas av lagen. Tillämpningsområdet måste därför korrigeras.

Därtill anser FDUV att de tre olika serviceformerna som räknas upp i 12 § om särskilt stöd kunde delas in i tre separata paragrafer för att de representerar så olika typer av stödformer. Dessutom anser vi att särskilt stöd inte borde vara en sistahandsservice. Det kan medföra lång väntan på nödvändigt stöd och ett mänskligt lidande på grund av myndigheternas processer. Vidare vore det motiverat om 14.4 § och 15 § sammanslogs till en enhetlig paragraf om barns boende. Paragraf 16 om stöd för tillgängligt boende är enligt vår uppfattning en subjektiv rättighet och därför borde till exempel skrivelsen "kan beviljas" ändras till "beviljas".

I och med att en persons behov av hjälp och stöd ska vara nödvändigt för att få service via lagen är det omotiverat att flera av serviceparagraferna i sin tur ställer ytterligare krav på vilka personer/grupper som är i behov av servicen.

3. Stöder motiveringen till paragraferna väl den som ska tillämpa lagen?

Till största delen inte

Motivera vid behov din ståndpunkt

Flera motiveringar lyfter upp bra synpunkter och klargör vad paragrafens föresats är. Samtidigt innehåller motiveringarna en del oklarheter vilket i vissa fall till och med leder till motstridigheter. Dessutom önskar vi att FN:s funktionshinderkonvention tydligare förankrades i motiveringarna och kunde stärka tydligare självbestämmandet och delaktigheten.

4. Stärker propositionen likabehandlingen av personer med funktionsnedsättning?

Till största delen inte

Motivera vid behov din ståndpunkt

Ur ett brett perspektiv främjar sammanslagningen av handikappservicelagen och specialomsorgslagen likabehandlingen av olika funktionshindergrupper. FDUV framhåller vikten av att funktionshinderservicelagen utgår från individuella behov och inte är diagnosbunden. I och med att man nu slår ihop två lagar som till sin natur är väldigt olika varandra är det viktigt att man fäster särskild uppmärksamhet vid de speciella behov som personer med intellektuell funktionsnedsättning har.

Men vi oroar oss särskilt för lagförslagets svårtydbarhet på flera punkter. Särskilt lagförslagets tillämpningsområde kommer att leda till att personer med lindrig intellektuell funktionsnedsättning och personer inom autismspektrumet inte får service via lagen. Lagförslagets utgångspunkt har varit att minska på gruppen av just dessa så kallade "mellanfallare" som inte får lämplig service för sina behov. För FDUV är det viktigt att personer med lindrigare eller "osynliga" funktionsnedsättningar beviljas service via funktionshindersservicelagen, annars försätts de i en ojämlig situation i jämförelse med många andra funktionshindergrupper. De stränga kriterierna när det gäller tillämpningsområdet får inte leda till att personer med lindrig intellektuell funktionsnedsättning i stället får service via socialvårdslagen där tjänsterna är anslagsbundna, avgiftsbelagda och som allmänt sett inte är lämpliga för deras behov.

Vi oroar oss också för att resurskravet för personlig assistans kvarstår, eftersom den är diskriminerande och förhindrar många med intellektuell funktionsnedsättning att få tjänsten. Därtill träder särskilt stöd för delaktigheten enligt förslaget i kraft först år 2025 när resten av paragraferna träder i kraft år 2023. Många personer med intellektuell funktionsnedsättning som skulle behöva särskilt stöd för delaktigheten måste alltså vänta två år på att få den servicen. CRPD-kommittén, som är ett övervakningsorgan för FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, har tagit i april 2022 ställning till ett fall från Finland. Klaganden är en vuxen person med intellektuell funktionsnedsättning som blev nekad personlig assistans till sitt hem år 2014. Assistansen beviljades enbart för aktiviteter utanför hemmet. Gruppboende svarade inte mot den här personens behov och på grund av att personlig assistans inte beviljades kunde personen inte flytta hemifrån. Enligt kommitténs beslut har Finland brutit mot FN-konventionens artikel 19 Rätt att leva självständigt och att delta i samhället samt artikel 5 Jämlikhet och icke-diskriminering. Finland måste nu trygga den klagandes rätt till att leva ett självständigt liv. Dessutom har Finland en skyldighet att ta till åtgärder som förhindrar att denna diskriminering sker igen, bland annat genom att se över lagstiftningen. Inom sex månader ska Finland överlämna en skriftlig rapport om sina åtgärder. Vi hoppas att man i beredningen av lagförslaget kommer att beakta de synpunkter som framkommit i detta fall.

Dessutom kommer avgiftsbördan för personer med intellektuell funktionsnedsättning att växa, bland annat genom en ökning av självriskavgifter som kan utgöra ett hinder för att ta emot i service.

Gällande kortvarig omsorg försämras situationen för personer inom familjevården eftersom de enligt förslaget inte omfattas av tjänsten.

Paragrafen om dagverksamhet är väldigt begränsande och kommer att leda till att det inte är möjligt att i fortsättningen flexibelt kombinera arbetsverksamhet med dagverksamhet, vilket är vanligt idag. Många personer med intellektuell funktionsnedsättning kan arbeta både inom dag- och arbetsverksamheten.

Synpunkter ur ett svenskspråkigt perspektiv:

Jämlikheten garanteras inte i lagförslaget när det gäller de svenskspråkiga medborgarna. Inte heller de som använder finskt- eller finlandssvenskt teckenspråk får glömmas. FDUV önskar att lagförslaget tryggar de språkliga rättigheterna på ett mer ändamålsenligt sätt. Nedan följer ändringsförslag till lagen med motiveringar.

Konkret förslag till tillägg i 3 §: språk och kommunikationssätt.

- Ordet språk bör läggas till paragrafen i samband med kommunikationssätt. Även FN:s funktionshinderkonvention stadgar om ordparet språk och kommunikationssätt.
- För att funktionshinderservice i framtiden ska kunna fås på svenska måste språket tryggas uttryckligen på paragrafnivå i lagtexten.
- Genom att studera tidigare lagreformer och den verklighet som den svenskspråkiga befolkningen lever i är det entydigt att för få de grundlagsenliga språkliga rättigheterna tryggade bör dessa uttryckligen tryggas i själva speciallagstiftningen och då i dess lagtext. Det räcker inte att dessa rättigheter enbart beskrivs i motiveringarna eller vice versa, utan det måste finnas både paragraferna och motiveringarna.

- I konsekvensbedömningen står det att det till tredje paragrafens motiveringar ska tilläggas en del om språket med hänvisning till informativ lagstiftning om språkliga rättigheter. FDUV anser att det är bra, men vi förundrar oss över att det inte redan finns en sådan text i själva förslaget till motiveringarna. Det här försvagar avsevärt våra möjligheter att kommentera de språkliga aspekterna. Därför vill vi betona vikten av att det i motiveringarna till 3 § tydligt garanteras att svenskspråkiga personer har rätt få sina språkliga rättigheter tryggade. Genom hänvisning till annan lagstiftning och genom att garantera att personer med funktionsnedsättning har rätt till att använda svenska, inte bara som en aspekt som stöder delaktighet, utan som en genomgående rättighet genom hela processen och hela livet.

- Vidare används ordet "lämpar sig" i motiveringstexten när man syftar på de språkliga rättigheterna. Att något språk lämpar sig för en person är inte ett ordval som tillräckligt tryggar rätten till att använda det svenska språk i enlighet med grundlagen. FDUV anser att orden "språk som lämpar sig" ger utrymme för tolkningar där de språkliga rättigheterna till modersmålet kan försämrats. Därför borde ordet ändras till "rätten att använda svenska/sitt modersmål/nationalspråken."

Förslag till tillägg till 5 § enligt Delaktighetsgruppens rapport (VN/12528/2019): barnets språkliga och kulturella bakgrund

-Det skulle vara viktigt att man uttryckligen förstärker barnets rätt till språk och till sin kulturella bakgrund. Även delaktighetsgruppen föreslog detta i sitt arbete.

5. Ökar propositionen delaktigheten i samhället för personer med funktionsnedsättning?

Till största delen inte

Motivera vid behov din ståndpunkt

Social- och hälsovårdsministeriet tillsatte år 2020 en delaktighetsarbetsgrupp med representanter från myndigheter och funktionshindersorganisationer. Arbetsgruppens uppgift var att utvärdera och bereda förslag till bestämmelser i 1. kapitlet till lagen om funktionshindersservice.

Delaktighetsgruppens förslag fick brett understöd och förslaget innehöll många skrivelser som förstärker delaktigheten och rättssäkerheten för personer med funktionsnedsättning. FDUV förundrar sig över att flera av arbetsgruppens synpunkter inte har beaktats i funktionshindersservicelagen. FDUV ser det som viktigt att arbetsgruppens förslag återinförs i lagförslaget. Till exempel i paragraf 5 borde följande mening ingå i enlighet med Delaktighetsgruppens förslag: Avsteg från det hjälp- och stödbehov som klienten framför eller från sättet att tillhandahålla servicen kan endast göras av en grundad anledning som ska antecknas i beslutet.

En skrivelse som förbättrar delaktigheten för personer med intellektuell funktionsnedsättning är stöd i beslutsfattande.

Begränsningarna som förekommer i flera paragrafer kommer att försämra delaktigheten för personer med intellektuell funktionsnedsättning. Vi oroar oss särskilt för resurskravet i personlig

assistans, att särskilt stöd är en sista handsservice, ökningen av avgiftsbördan och begränsningarna i personlig assistans. Dessutom nämns inte den oerhört viktiga arbetsträningen i någon paragraf. Arbetsträningen stärker delaktigheten och är oerhört viktig för personer med intellektuell funktionsnedsättning för att de ska få jobb på den öppna arbetsmarknaden. Också paragraferna kring boende borde tydligare stödja valfrihet och möjligheter att välja var man bor och med vem.

6. Förbättrar propositionen möjligheterna för personer med funktionsnedsättning att få service enligt sitt individuella behov oberoende av funktionsnedsättningens eller sjukdomens art?

Till största delen

Motivera vid behov din ståndpunkt

Enligt FDUV beaktar lagförslaget inte tillräckligt de individuella behoven hos personer med lindrigare intellektuell funktionsnedsättning och personer inom autismspektrumet. Främst för att definitionen är så begränsande, när det gäller vem som kan omfattas av lagstiftningen, tillämpningsområdet utesluter en stor grupp från lagen.

För att lagens syften ska uppfyllas behöver välfärdsområdena tillräckligt med resurser för att genomföra en funktionshindersservice som beaktar de individuella behoven. Om resurserna är otillräckliga så ökar risken för modellbeslut, vilket leder till att fler beslut inte motsvarar de individuella behoven. Det här är kortsiktigt sparande eftersom modellbeslut kan betyda mer kostnader på sikt då människor inte får det stöd de behöver.

Delaktighetsgruppens förslag om att beslut ska vara i kraft tills vidare istället för en visstid skulle stärka delaktigheten och ge trygghet för servicetagaren. I delaktighetsgruppens rapport har man lyft upp att man så långt som möjligt ska utgå från servicetagarens önskemål då man gör upp serviceplanen och att man i beslutet behöver motivera tydligt om avvikelser görs. Detta har tyvärr inte beaktats i förslaget. För övrigt anser FDUV att samtliga av delaktighetsgruppens rekommendationer borde fungera som utgångspunkt för även den här lagstiftningen, och möjliga avvikelser till det borde tydligt förklaras i lagens förarbeten.

Resurskravet i personlig assistans utesluter många personer med intellektuell funktionsnedsättning. I praktiken har personlig assistans visat sig vara en tjänst som främjar delaktighet och självbestämmande för många med intellektuell funktionsnedsättning när tjänsten genomförs med en lämplig serviceform. Till exempel en person som inte har resurser att vara arbetsgivare ska inte heller vara det.

7. Vad vill du absolut bevara i propositionen och varför (ärendenelhet, paragraf, punkt i motiveringen osv.)? Nämn (kort) högst tre saker.

-

1.

Särskilt stöd/ Paragrafen innehåller viktiga serviceformer för personer med intellektuell eller liknande funktionsnedsättning och tryggar det kunnande som idag finns inom specialomsorgsdistrikten. Särskilt stöd borde dock inte vara en sistahandsservice. Det är viktigt att särskilt stöd för delaktigheten och multiprofessionellt stöd träder i kraft 1.1.2023.

2.

Träning/ Träning är en grundläggande tjänst för personer med intellektuell funktionsnedsättning, särskilt med tanke på främjande av självbestämmanderätt, delaktighet och för att stödja självständighet. Dessa tjänster bör vara subjektiva och ska beviljas enligt denna speciallag.

3.

Kortvarig omsorg/ Tjänsten kortvarig omsorg är en viktig tjänst eftersom den ska möjliggöra ett så normalt liv som möjligt för familjerna och stöda dem att ta hand om sina anhöriga med funktionsnedsättning. Det är positivt att en större målgrupp än tidigare omfattas av paragrafen, vilket möjliggör att även personer inom autismspektrumet kommer att få tillgång till tjänsten. All kortvarig omsorg ska alltid utgå från familjens behov, vilket innebär att det ska vara möjligt med flexibla och skräddarsydda lösningar.

8. Vad vill de absolut ta bort eller ändra i propositionen och varför (ärendehelhet, paragraf, punkt i motiveringen osv.)? Nämn (kort) högst tre saker.

-

1.

Tillämpningsområdet. Definitionen på en person med funktionsnedsättning är alldeles för begränsande eftersom den utesluter personer med lindrigare intellektuell funktionsnedsättning och personer inom autismspektrumet. Definitionen är inte heller i enlighet med FN:s funktionshinderkonvention.

2.

Resurskravet för personlig assistans (förutom arbetsgivarmodellen). Resurskravet är diskriminerande och strider mot FN:s funktionshinderkonvention.

3.

Tjänsternas oskäliga avgiftsbörda. Avgiftsfria transporter borde erbjudas som en del av träning, särskilt stöd, kortvarig omsorg samt dag- och arbetsverksamhet. Barns boende utanför hemmet innehåller även oskäligt höga avgifter.

9. Tar propositionen tillräcklig hänsyn till behoven hos barn med funktionsnedsättning?

Till största delen

Motivera vid behov din ståndpunkt

I stora drag har behoven hos barn beaktats väl i lagförslaget.

Barn och unga med lindrig intellektuell funktionsnedsättning eller inom autismspektrumet kommer att drabbas av lagens allt för stränga tillämpningsområde.

I delaktighetsgruppens förslag fanns flera skrivelser som på ett bra sätt beaktar barns behov som borde beaktas i lagförslaget. Till exempel i paragraf 5 borde omnämnandet av barnets språkliga och kulturella bakgrund samt beaktande av hela familjens stödbehov läggas till.

Det bör framkomma tydligare barnets rätt att i första hand bo med sin egen familj. Boende utanför hemmet ska användas först sedan då alla andra lösningar är använda och inte fungerar. Detta kunde förtydligas i lagförslaget. Vidare anser FDUV att det maximala antalet barn på boendeenhet i lagförslaget är för stort och borde högst vara fem. Dessutom är underhållskostnaderna för barns boende utanför hemmet oskäligt höga. I övrigt ser vi det som en positiv förbättring att det stiftas om barns boende utanför hemmet i funktionshindersservicelagen, vilket förhoppningsvis leder att barn med funktionsnedsättning inte utan barnskyddsliga orsaker placeras inom barnskyddet.

Det är en välkommen förbättring att barn som bor växelvist i framtiden har möjligheter att få bostäderna anpassade i bägge hemmen, men det här bör beaktas även i fråga om andra stödformer, som till exempel ekonomiskt stöd för hjälpmedel samt stöd för rörlighet.

En försämring är att barn som bor inom familjevården inte omfattas av korttidsvård. Boendeformen borde inte begränsa tillgång till korttidsvården.

10. Kan de tjänster som föreslås i propositionen på ett heltäckande sätt möta servicebehoven hos patienter med andningsförlamning?

Tar inte ställning

Motivera vid behov din ståndpunkt

-

Tillämpningsområde

11. Är lagens tillämpningsområde ändamålsenligt?

Nej

Motivera vid behov din ståndpunkt

FDUV anser att tillämpningsområdet inte är ändamålsenligt. För att lagens syften ska uppfyllas krävs flera korrigeringar i tillämpningsområdet. Sammanslagningen av handikappservicelagen och specialomsorgslagen får inte leda till försämringar för personer som idag får service via specialomsorgslagen.

Lagens tillämpningsområde är en av lagförslagets viktigaste paragrafer eftersom den paragrafen avgör vilka personer som har rätt att få service enligt funktionshindersservicelagen. I paragrafen ingår en definition med sex kriterier på vad som avses med en person med funktionsnedsättning. Vår uppfattning är att definitionen är väldigt begränsande och att den i praktiken kommer att leda till att personer med lindrig intellektuell funktionsnedsättning och neuropsykiatriska

funktionsnedsättningar kan bli utan stöd. Idag är det många personer med till exempel autism och liknande funktionsnedsättningar som blir utan stöd och det här lagförslaget förbättrar inte deras situation, snarare tvärtom. För FDUV är det viktigt att även personer med lindrigare intellektuell eller liknande funktionsnedsättning får service via funktionshindersservicelagen. Trots att deras stödbehov inte alltid är så omfattande är stödet nödvändigt och även om behovet inte är dagligt utan kan till och med vara två gånger i månaden men nödvändigt för personen bör det omfattas av lagstiftningen. Om stödbehovet är långvarigt och återkommande så måste man få tjänster via funktionshinderlagen även om stödbehovet är lindrigt. Det här innebär att det finns en uppenbar risk att personer försätts i ojämlig ställning beroende på hur stort stödbehov man har. Ett litet stödbehov som inte besvaras kan lätt utvecklas till ett omfattande stödbehov.

Korrigeringsbehoven är följande:

1. Tillämpningsområdet måste vara i enlighet med FN:s funktionshinderkonvention. Lagförslagets definition borde utgå från definitionen i artikel 1 i FN:s funktionshinderkonvention. Dessutom ålägger artikel 4 att konventionsstaterna åtar sig att säkerställa och främja fullt förverkligande av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter för alla personer med funktionsnedsättning utan diskriminering av något slag på grund av funktionsnedsättning.
2. Definition på sex kriterier är problematisk, förslaget i den förfallna regeringspropositionen från år 2018 kunde användas i stället. Definitionen i lagförslaget är både begränsande och svårtolkad, vilket utgör en risk för att personen med lindriga funktionsnedsättning inte omfattas. Dessutom är definitionen ny i en finländsk kontext och i praktiken kommer det att vara utmanande för socialarbetarna att tillämpa paragrafen på ett enhetligt sätt.
3. Från definitionen på en person med funktionsnedsättning i punkt 1 saknas omnämnandet av den sociala funktionsförmågan. Att stöda den sociala funktionsförmågan är viktig med tanke på att uppnå lagens syfte med att uppnå delaktighet och deltagande i samhället för personer med funktionsnedsättning. Även sensoriska funktionsnedsättningar behöver beaktas.
4. En väsentlig nedsättning av funktionsförmågan i punkt 3 är för begränsande och därför borde ordet väsentlig strykas. Att förutsätta en väsentlig nedsättning av funktionsförmågan utesluter i praktiken personer med lindrigare funktionsnedsättningar. En tillräcklig förutsättning för att få stöd via lagen borde vara att det uppstått ett nödvändigt behov av hjälp och stöd på grund av funktionsnedsättningen. Det framkommer motiveringarna att en person med väsentlig funktionsnedsättning begränsar personen från att sköta sin personliga hygien och försvårar rörligheten på ett sätt så att stöd behövs. Vi önskar att specialmotiveringarna lyfter upp mångsidigare exempel. Specialmotiveringarna borde ha skrivelse om att man får service via lagen när man har på grund av sin funktionsnedsättning nödvändiga stödbehov i normal livsföring.
5. Punkt 4 med ålderbegränsning nödvändig, men får inte leda till att äldre personer med funktionsnedsättning blir utan stöd. Det skulle vara oskäligt att en äldre person med intellektuell funktionsnedsättning skulle bli tvingad att flytta från sin servicebostad.
6. I punkt 6 nämns att behovet av hjälp stöd och omsorg ska vara nödvändigt och upprepat. Det är viktigt att motiveringarna beaktar att behovet kan vara långvarigt och mer sällan.

12. Tar bestämmelserna om träning, personlig assistans och särskilt stöd som helhet betraktat tillräcklig hänsyn till behoven hos personer med funktionsnedsättning på olika sätt?

Till största delen inte

Motivera vid behov din ståndpunkt

FDUV konstaterar att träning, personlig assistans och särskilt stöd är tjänster som svarar på olika stödbehov och är därför utmanande att utvärdera tillsammans. Dessa tjänster ska beviljas så att de svarar på personens individuella behov och inte utgå från personens förmågor.

13. Är innehållet i de paragrafer som gäller träning (7–8 §) ändamålsenligt?

Till största delen

Motivera vid behov din ståndpunkt

FDUV anser att 7–8 § är nödvändiga paragrafer som behövs för att uppväga de tjänster som nu finns i specialomsorgslagen. Träning är en grundläggande tjänst för personer med intellektuell funktionsnedsättning, särskilt med tanke på främjande av självbestämmanderätt, delaktighet och för att stödja självständighet. Dessa tjänster bör vara subjektiva och ska beviljas enligt denna speciallag.

Kommentarer på 7§ Träning:

Träning är enligt paragrafen en målinriktad service som ges för viss tid. FDUV betonar vikten av att servicen anpassas enligt individuella behov och därmed kan behovet även vara långvarigt, vilket beaktades bättre i den förfallna regeringspropositionen från år 2018. Behovet av långvarig träning gäller till exempel språk- och kommunikationsträning som ofta ges under en längre tid. Det är även viktigt att språk- och kommunikationsträning ges av en person med lämplig utbildning, vilket kunde förtydligas i motiveringarna.

Vi är också oroliga för att begrepp som kommunikation, växelverkan och deltagande blandas ihop och förblir otydliga. Dessa begrepp och vad de innebär borde förtydligas i såväl som paragrafen om träning och särskilt stöd.

Det förblir oklart vilka tjänster från handikappservicelagen respektive specialomsorgslagen som ska anordnas via den här paragrafen. På vilket sätt förhåller sig medicinsk rehabilitering och kommunikationsträning via funktionshindersservicelagen till varandra? Paragrafen kunde förtydligas genom en lista av tjänster som omfattas samt med exempel i motiveringarna. Till exempel träning för personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar borde omfattas av paragrafen. Vi poängterar vidare att utöver traditionella former av träning, kunde även andra former av träning ordnas via paragrafen när det individuella behovet kräver det.

Dessutom är det en uppenbar brist när det gäller träning inför arbetslivet att den servicen inte ingår i paragrafen. För att personer med intellektuell funktionsnedsättning ska ha en reell möjlighet att få arbete på den öppna arbetsmarknaden och uppnå arbete med lön behövs träning. Servicen borde vara en subjektiv rättighet och inte beviljas via socialvårdslagen som en anslagsbunden tjänst.

Enligt FDUV borde även anhöriga och närstående vara berättigade till träning, vilket borde framgå tydligare ur både lagtexten och motiveringarna. Det måste finnas stöd även för

familjemedlemmarna att anpassa sig till betydande livsförändringar, kommunikationsträning och flyttförberedelse.

Kommentarer på 8 § Tillhandahållande av träning:

En klar försämring i jämförelse med den förfallna regeringspropositionen från år 2018 är att avgiftsfria transporter inte ingår. FDUV föreslår att avgiftsfria transporter erbjuds som en del av servicen.

FDUV vill framhålla att gruppsservice inte får bli det enda alternativet. Det är fortfarande vanligt att personer med intellektuell funktionsnedsättning erbjuds tjänster i grupp, såsom gruppboende och dagverksamhet trots att många önskar mer individuella tjänster. Därför är det ytterst viktigt att tjänsterna måste utgå från personens individuella behov.

Träningen kan enligt paragrafen även genomföras som distansservice, vilket kan bidra till flexibla lösningar. Vi vill dock lyfta fram att ifall servicen ordnas på distans är det viktigt att den ordnas endast ifall det är i enlighet med personens bästa. Dessutom är det viktigt att säkerställa att personen får tillräckligt med stöd och att personen har gett sitt samtycke till distansservicen.

14. I propositionen förutsätter ordnande av så kallad rehabiliterande småbarnspedagogik som träning enligt lagen om funktionshindersservice att det föreskrivs om avgiftsfrihet för servicen i lagen om klientavgifter inom småbarnspedagogen och att den inkomst av klientavgifterna som kommunerna förlorar årligen ersätts kommunerna som en del av den statsandel som kan användas för denna proposition.

Är det ändamålsenligt att ordna småbarnspedagogik som funktionshindersservice?

Nej

Motivera vid behov din ståndpunkt

Rehabiliterande småbarnspedagogik erbjuds idag via specialomsorgslagen som en avgiftsfri tjänst med avgiftsfria transporter. Enligt lagförslaget skulle den rehabiliterande småbarnspedagogen ordnas via funktionshindersservicelagens paragraf om träning samtidigt skulle en större grupp än tidigare omfattas av tjänsten. Det här skulle innebära årliga merkostnader på 3,8 miljoner euro i året. Enligt förslaget påverkas inte innehållet i tjänsten, utan kostnaderna uppstår främst i form av klientavgifter.

Enligt lagförslaget kunde rehabiliterande småbarnspedagogik alternativt ordnas via lagen om småbarnspedagogik. Då skulle avgifterna fastställas på samma villkor som för andra barn och vara bundna till föräldrarnas inkomster. Det här alternativet skulle uppskattningsvis leda till inbesparingar på 2,3 miljoner euro. Enligt FDUV:s bedömning skulle detta alternativ inte i märkbar utsträckning leda till att barn med funktionsnedsättning blir utan småbarnspedagogik om avgifterna beaktar föräldrarnas inkomster samt skyldigheten att sänka avgiften om familjens ekonomiska situation kräver det. För både lagens tillämpare och användare skulle det vara tydligt om innehållet och stödbehovet av småbarnspedagogik beviljas enbart via lagen om småbarnspedagogik. Från augusti 2022 tas trestegsstödet inom småbarnspedagogen i bruk, vilket även kan bli ett viktigt stöd för barn med funktionsnedsättning.

I lagen om småbarnspedagogik finns inga bestämmelser om transporter. För en del familjer som har barn med funktionsnedsättning kan avgiftsfria transporter ha stor betydelse och därför borde detta beaktas i paragrafen om stöd för rörligheten när familjen har ett uppenbart behov och det är i enlighet med barnets bästa.

Ifall rehabiliterande småbarnspedagogik i stället ingår i lagen som småbarnspedagogik, skulle det uppskattningsvis leda till inbesparingar på 2,3 miljoner euro. FDUV anser att de inbesparade medlen i så fall används på tjänster i lagförslaget som främjar barnens och familjernas stödbehov. Medlen kunde riktas till bland annat personlig assistans och paragrafen om särskilt stöd, som kunde på ett märkbart stöda barnens utveckling och delaktighet i samhället.

15. Är innehållet i de paragrafer som gäller personlig assistans (9–11 §) ändamålsenligt?

Till största delen inte

Motivera vid behov din ståndpunkt

Enligt gällande lag ska en person med funktionsnedsättning ha resurser att definiera assistansens innehåll. FDUV anser att det så kallade "resurskravet" är diskriminerande och försätter funktionshindergrupper i en ojämlik situation, särskilt personer med intellektuell och liknande funktionsnedsättning, även om personlig assistans märkbart kunde främja deras rätt till ett självständigt liv på jämlika villkor. Resurskravet strider dessutom mot FN:s funktionshinderkonventions artikel 19 och den allmänna kommentaren nummer fem om ett självständigt liv och att vara inkluderad i samhällsgemenskapen.

I lagförslaget kvarstår alltså resurskravet, men formuleringen har ändrats och tröskeln har sänkts. I lagförslaget betonas personens förutsättningar att uttrycka sin vilja, men det utesluter inte det faktum att ett resurskrav kvarstår.

Vi föreslår därför att följande mening stryks från § 9:

"att personen med funktionsnedsättning självständigt eller med assistans kan uttrycka sin vilja när det gäller assistansens innehåll."

Genom att slopa nämnda mening främjas möjligheterna för personer med intellektuell funktionsnedsättning att få personlig assistans. Den personliga assistansen ska också vid behov omfatta delar av vård, omsorg och tillsyn (inkluderat övervakning), för annars riskerar den helhet av tjänster som personer med utvecklingsstörning har behov av att splittras. Däremot ska personlig assistans inte ersätta professionell omsorg och sjukvård. Personlig assistans ska vara ett alternativ för alla personer med funktionsnedsättning oberoende av diagnos, vilket skulle vara i linje med lagens syfte.

Den gällande rättspraxisen har visat att personer med intellektuell funktionsnedsättning sällan beviljas personlig assistans. Om de beviljas gäller det oftast för fritidsaktiviteter men inte för assistans i hemmet. Detta innebär att personer med intellektuell eller liknande funktionsnedsättning inte har möjlighet att på jämlika grunder få stöd för det egna livet. Vi har sett många medlemmar få ett mer självständigt och innehållsrikt liv tack vare personlig assistans. Vi påpekar vidare att den ursprungliga tanken bakom den nya funktionshindersservicelagen var att ta bort den så kallade resursbegränsningen, vilket tidigare även understöddes av flera funktionshinderorganisationer. Motsvarande begränsning finns inte heller i de övriga nordiska länderna. I själva verket finns det

flera länder som beviljar personlig assistans till personer med stora stödbehov, inklusive personer med intellektuell funktionsnedsättning.

CRPD-kommittén, som är ett övervakningsorgan för FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, har tagit i april 2022 ställning till ett fall från Finland. Klaganden är en vuxen person med intellektuell funktionsnedsättning som blev nekad personlig assistans till sitt hem år 2014. Assistansen beviljades enbart för aktiviteter utanför hemmet. Gruppboende svarade inte mot den här personens behov och på grund av att personlig assistans inte beviljades kunde personen inte flytta hemifrån. Personen i fråga har intellektuell funktionsnedsättning. Enligt kommitténs beslut har Finland brutit mot FN-konventionens artikel 19 Rätt att leva självständigt och att delta i samhället samt artikel 5 Jämlikhet och icke-diskriminering. Finland måste nu trygga den klagandes rätt till att leva ett självständigt liv. Dessutom har Finland en skyldighet att ta till åtgärder som förhindrar att denna diskriminering sker igen, bland annat genom att se över lagstiftningen. Inom sex månader ska Finland överlämna en skriftlig rapport om sina åtgärder.

Den personliga assistansen är en av de viktigaste tjänsterna som möjliggör ett självständigt liv för alla människor. Dagens varierande tolkningsproblem samt skyldigheter på basis av FN:s funktionshinderkonvention ställer vissa krav på den nya lagen och regleringen av personlig assistans. Personer med intellektuell eller liknande funktionsnedsättning har också rätt till ett självständigt liv och det finns många möjligheter att stödja dem till självbestämmande, till exempel med olika kommunikationshjälpmedel och genom att utveckla metoden stöd för beslutsfattande. Om resurskravet kvarstår i lagen skulle det vara viktigt att kommunikationssätten specificeras i motiveringarna och även kropps- och gestspråk omfattas. FDUV vill dessutom poängtera att det är oerhört viktigt att rätten till assistans på sitt eget modersmål beaktas i lagförslaget.

Personlig assistans kan ordnas på flera olika sätt och ska vara ett alternativ för alla personer med funktionsnedsättning oberoende av diagnos. Arbetsgivarmodellen fungerar inte för alla och i den modellen skulle resurskravet oberoende finnas kvar. I de övriga modellerna bör resurskravet slopas. En klar förbättring i lagförslaget är att välfärdsområdet måste tillhandahålla alla former av personlig assistans, vilket FDUV understöder.

Vi känner även till oron för att det inte finns tillräcklig med assistenter. Det kan bero på de dåliga lönerna och osäkra arbetsförhållandena. Detta borde åtgärdas genom gemensamma strävanden för bättre arbetsförhållanden. Vi kan inte utesluta en grupp på grund av detta.

Vi vill ytterligare betona att träning och särskilt stöd är olika serviceformer som svarar på helt andra behov och kan därför inte ses om ersättande tjänster för personlig assistans. Om resurskravet kvarstår i lagförslaget är det synnerligen viktigt att det erbjuds ersättande stöd för personer som inte uppfyller resurskravet. Enligt lagförslaget ska personer som inte uppfyller resurskravet erbjudas stöd via särskilt stöd för delaktigheten som ges av en yrkesutbildad person. FDUV oroar sig för att det under den rådande arbetskraftbristen inom social- och hälsovården inte finns tillräckligt med yrkesutbildade personer att ge den här servicen. Dessutom medför stödet som ges av yrkesutbildad person högre utgifter i jämförelse med timlönen för en personlig assistent.

Dessutom är det viktigt att en familjemedlem av särskilda skäl kan fungera som personlig assistent.

FDUV anser även att personlig assistans bör vara avgiftsfri oberoende hur assistansen förverkligas, för att trygga jämlik tillgång till tjänsten.

16. Är innehållet i de paragrafer som gäller särskilt stöd (12–13 §) ändamålsenligt?

Till största delen

Motivera vid behov din ståndpunkt

FDUV anser att paragrafen om särskilt stöd är en viktig och nödvändig paragraf, men den behöver utvecklas och förtydligas. Särskilt personer med intellektuell eller liknande funktionsnedsättning kunde dra stor nytta av servicen. Paragrafen består av tre olika serviceformer: särskilt stöd för delaktigheten, stöd i att fatta beslut och multiprofessionellt stöd. Eftersom det här är tre ganska olika serviceformer föreslår vi att det för tydlighetens skull att det stiftas om dessa serviceformer i tre separata paragrafer.

Enligt förslaget träder paragrafens punkt 1 (särskilt stöd delaktigheten) och punkt 2 (stöd i beslutsfattande) i kraft först från och med år 2025, vilket försätter många personer i en utsatt position. Särskilt när det gäller särskilt stöd för delaktigheten anser vi att det är ytterst viktigt att tjänsten träder i kraft 1.1.2023. det finns en uppenbar risk för att personer som beviljas särskilt stöd för delaktigheten blir utan stöd under en period på två år. Idag beviljas stödpersoner via specialomsorgslagen och det finns även risk för att den servicen inte beviljas förrän år 2025. Gällande stöd i beslutsfattande är det motiverat att tjänsten träder i kraft först år 2025, eftersom det tar tid att genomföra en helt ny tjänst (och tjänsten måste utvecklas, gärna i samarbete med funktionshinderorganisationer). För att kunna stödja på bästa sätt behöver myndigheterna erbjuda träning och utbildning i att stödja vid beslutsfattande, vilket tredje sektorn kunde bistå med.

Dessutom anser vi att särskilt stöd inte borde begränsas till att vara en sistahandsservice, eftersom det kommer att begränsa möjligheten att få service via lagen. Särskilt stöd svarar på stödbehov som är nödvändiga och främjar delaktighet och borde därför inte vara en sistahandsservice. Detta kan innebära att personer som är i behov av särskilt stöd får vänta onödigt länge på beviljande av stödet.

Namnet på paragrafen är problematiskt eftersom samma begrepp ingår även i lagen om småbarnspedagogik. För att undvika oklarheter och sammanblandningar finns det skäl att ändra namnet på paragrafen.

17. Behöver det föreskrivas om särskilt stöd för delaktigheten som en tjänst (12 § 2 mom. 1 punkten).

Ja

Motivera vid behov din ståndpunkt

Särskilt stöd för delaktigheten är en synnerligen viktig tjänst i det fall som resurskravet för personlig assistans kvarstår.

Enligt paragrafen ska servicen ges av en yrkesutbildad person inom social- och hälsovården. Vi ställer oss dock frågande till om det finns tillräckligt med personal som kan

ge den här servicen när det allmänt råder personalbrist inom social- och hälsovården. Det kan även finnas situationer när särskilt stöd för delaktigheten kan ges av en person som inte är en yrkesutbildad person. Att anlita yrkesutbildad personal jämfört med personlig assistans kommer att

utgöra extra kostnader. Dessutom kan den varierande tillgången till personal leda till servicen inte finns tillgänglig för alla i hela landet.

Att servicen ges som en sista hands service är problematiskt. Till exempel personer som bor på boendeenheter eller deltar i dagverksamhet kan behöva individuellt stöd för delaktigheten, men kan bli utan stöd när servicen ges som en sista hands service.

Vi vill även lyfta fram vikten av möjligheten att få servicen i sitt eget hem, till exempel på en boendeenhet eller i sitt barndomshem. Även dessa personer måste ha rätt till en meningsfull sysselsättning på fritiden.

Vi föreslår även att särskilt stöd för delaktigheten borde beviljas för minst 30 timmar i månaden (om inte ett mindre timantal svarar mot det individuella stödbehovet) på samma sätt som i personlig assistans.

18. Behöver det föreskrivas om stöd i att fatta beslut som en tjänst (12 § 2 mom. 2 punkten)?

Ja

Motivera vid behov din ståndpunkt

FDUV understöder förslaget om stöd i att fatta beslut ingår i lagstiftningen, eftersom det är en tjänst som främjar självbestämmande för personer med intellektuell funktionsnedsättning. Enligt FN:s funktionshinderkonvention förutsätts även av konventionsstaterna att stöd i att fatta beslut ingår i den nationella lagstiftningen.

Vi vill också poängtera att anhöriga och närstående kan ha en central roll, men det är viktigt att det finns flera närstående involverade som ett stöd för personen, vilket borde förtydligas i lagförslaget. Dessutom måste rätten till stöd för beslutsfattande tryggas för de personer som inte har anhöriga eller andra närstående personer som stöd i detta, vilket borde specificeras i lagförslaget. Det kan vidare vara svårt för en person att få servicen ifall ingen stöder personen att ansöka om den, därför borde socialarbetarna ha ett särskilt ansvar för att hjälpa personer som behöver servicen att ansöka om den.

Enligt lagförslaget beviljas stöd i att fatta beslut endast i livets viktigaste beslutssituationer, vilka är begränsat definierade enligt förslaget. FDUV anser vidare att stöd i att fatta beslut även kunde ingå som tjänst i annan service än beslutssituationer. Dessutom skulle det vara viktigt att beakta personens egna åsikter om vilka beslutssituationer som är viktiga som hen behöver stöd i.

För att kunna stödja på bästa sätt behöver myndigheterna erbjuda träning och utbildning för dem som kommer att stödja vid beslutsfattande. Denna utbildning kunde utvecklas i samarbete med funktionshinderorganisationer. Dessutom är det problematiskt att ordet "stödperson" används för att beskriva den person som ger stöd i att fatta beslut, eftersom det redan finns en annan tjänst som går under samma namn.

19. Behöver det föreskrivas om krävande multiprofessionellt stöd som en tjänst (12 § 2 mom. 3 punkten)?

Ja

Motivera vid behov din ståndpunkt

Krävande multiprofessionellt stöd är viktigt för att trygga det multiprofessionella stödet som idag beviljas via specialomsorgslagen. Det är viktigt att gränsdragningen mellan social- och hälsovård är tydlig, vem som har anordnaransvar och vem som har ansvar för vilka beslut.

I motiveringarna behandlas behovet för stödet snävt. Vid sidan av utmanande beteende kunde även andra exempel lyftas upp.

I motiveringarna behöver även beaktas att barn och unga kan vara i behov av tjänsten, till exempel som krisvård. Dessutom vill vi poängtera vikten av att tjänsten i första hand ges där personen bor och verkar, för att undvika institutionalisering. Velfärdsområdena måste även reservera tillräckligt med resurser för tjänsten och organisera servicen så den inte leder till permanent institutionsvård.

20. Är helheten av paragrafer om stöd för boendet (14–17 §) ändamålsenlig?

Till största delen

Motivera vid behov din ståndpunkt

Paragrafen är för snäv och innehåller flera försämringar i jämförelse med regeringspropositionen från år 2018.

1.Val av boendeform.

Enlig FN:s funktionshinderkonvention har alla personer med funktionsnedsättning rätt att välja var, hur och med vem man vill bo. Att själv bestämma hur man bor hör till de grundläggande rättigheterna och borde skrivas in på paragrafnivå som i lagförslaget från år 2018. Val av boendeform ska utgå från personens egna önskemål och individuella behov. Personens egna förmågor, resurser och styrkor tas i beaktande i planeringen av boendeformen. Val av boendeform måste handla om ett riktigt val och det får inte bli så att personen inte ges reella valmöjligheter, till exempel att valet sker mellan två gruppboendestäder. Dessutom vill vi lyfta fram att själv bestämma var, hur och med vem man bor med är grundläggande rättigheter som borde beaktas. En funktionsnedsättning får inte per automatik leda till att du ska bo på ett visst sätt separat från andra människor, eller till att du måste bo tillsammans med andra personer med funktionsnedsättning. Människor måste fortfarande flytta efter tjänster och anpassa sina behov efter vad som erbjuds, det här hoppas vi att inte förekommer i framtiden. Vi vill ytterligare poängtera att det är viktigt att stärka kunskapen om behoven i närsamhället hos personer med intellektuell funktionsnedsättning. De flesta tjänster ska i framtiden erbjudas där man bor.

2.Individuella och skräddarsydda tjänster.

Vi vill poängtera att stödet i första hand måste erbjudas i det egna hemmet. Tjänsterna kring stödet och boendet måste särskiljas från själva bostaden. Tjänsterna måste utvecklas så att de verkligen utgår från personens behov och är skräddarsydda. Vi ser att det finns risker att personer som endast behöver lite stöd blir helt utan. Det är inte ändamålsenligt att de får servicen via socialvårdslagen. Stöd för boende borde vid sidan av stöd och hjälp i de dagliga sysslorna inbegripa de tjänster som en person med funktionsnedsättning behöver för att främja och upprätthålla hälsa och välfärden samt

för att möjliggöra delaktighet, kommunikation och familjeliv. Det här framkom tydligt i lagförslaget från år 2018. FDUV påpekar vidare att gruppboende inte lämpar sig för alla och att tjänsterna alltid ska planeras utifrån det individuella behovet, med beaktande av personens livssituation, egna önskemål och kultur.

3.Flyttningsförberedelse måste beaktas.

Det är viktigt att i samband med att personer ska flytta från sitt barndomshem att det erbjuds flyttningsförberedelse. En väl genomförd flyttningsförberedelse ger både information och valmöjligheter för den som flyttar och för familjen. Valfärdsområden borde ge stöd i den här processen med både flyttförberedelse och hjälp med att hitta en egen bostad. Det ökar också självbestämmande och delaktighet.

4.Upphandling

Problemet när man upphandlar tjänster är att den som berörs är inte part och kan inte heller söka ändring utan det är kommunen eller serviceproducenten som kan förhandla om tjänsterna.

5.Vikten av lättillgänglig service, även på svenska

När man planerar boende för personer med funktionsnedsättning måste man beakta att service och tjänster är lättillgängliga. De flesta människor vill bo som andra och därför inte bygga upp segregeringar utan i stället utgå från det normala bostadsutbudet. I stället för att bygga stora servicehelheter borde man utveckla stödet till hemmet. Det är även viktigt att säkerställa att boendetjänster finns på det egna modersmålet och att det också finns alternativ på svenska.

6.Tillgängligt boende.

En klar förbättring är att tillgängligt boende kan beviljas i situationer med växelvist boende till barnets båda adresser som bor växelvist hos sina föräldrar, dessa familjer borde även beaktas i lagens andra paragrafer.

21. Är bestämmelsen om boende utanför hemmet för barn med funktionsnedsättning ändamålsenlig?

Till största delen

Motivera vid behov din ståndpunkt

Vi föreslår att skrivelserna om barns boende i 14.4 § sammanslås med paragraf 15 § till en ny paragraf vid namn Barns boende, i enlighet med den förfallna regeringspropositionen från år 2018. Det här stärker tanken om att stödet i första hand ges i det egna hemmet framom utanför hemmet.

Vi vill vidare poängtera vikten av att lagen innehåller skrivelser om barns boende utanför hemmet för att tydliggöra gränsdragningen till barnskyddet.

Vi anser att utgångspunkten bör vara att barnen ska få växa upp i sin egen familj, med det stöd de behöver på sitt modersmål och att hela familjen omfattas av stödet. Om barnet inte kan bo hos sin familj bör boendet i första hand arrangeras genom familjevård. Om detta inte fungerar kan ett smågruppsbarnhem vara ett alternativ. Speciellt viktigt är det att föräldrarna och de övriga familjemedlemmarna får stöd i hur de ska hantera vardagen. De tjänster som stöder familjerna att orka i vardagen bör utgå från familjens specifika behov såsom städhjälp och barnvakt under kvällstid. Stödet till familjerna borde ordnas så att det är möjligt för familjerna att förvärvsarbeta. Stödet behöver vara flexibelt, utgå från familjens individuella behov och vid rätt tidpunkt då familjen verkligen behöver det. Om familjerna inte får det stöd de behöver kan det på sikt resultera i att barnfamiljerna inte orkar sköta sina barn hemma och söker andra alternativ. Samtidigt ökar behovet av olika typer av avlastning. Även familjevård önskas mer än vad som kan erbjudas på grund av svårigheter att hitta stödfamiljer i Svenskfinland. Trots att den nya socialvårdslagen ska trygga familjernas rätt till hemservice har flera fått avslag trots att familjen behövt stöd. Vi vill betona att förebyggande insatser i form av hemservice och avlastning är ofta förmånligare än tyngre vård i ett senare skede. Dessutom stöder "tidigt stöd" (eng. early intervention) barnets rätt och möjlighet att växa upp som vilket annat barn som helst, som en del av en familj.

Enligt lagförslaget kan maximiantalet barn på en boendeenhet uppgå till högst 7 barn. FDUV anser att maximiantalet barn på enhet kan högst vara 5 barn. Dessutom borde barnets behov avgöra hur många barn som kan bo på en enhet (i praktiken kan maximiantalet vara lägre än 5).

FDUV anser att avgiften för barns boende utanför hemmet blir oskäligt stort ifall avgifterna bestäms enligt lagen om underhåll för barn. Avgiftsbördan skulle därmed öka märkbart för dessa familjer. Skäliga kostnader är viktiga för att garantera att barn med funktionsnedsättning får optimalt stöd i rätt tid. Familjer med barn som har funktionsnedsättning och som är i behov av stöd, är sällan i samma situation som familjer inom barnskyddet

22. Är paragrafen om kortvarig omsorg (18 §) ändamålsenlig till sitt innehåll?

Till största delen

Motivera vid behov din ståndpunkt

Tjänsten kortvarig omsorg är en viktig tjänst eftersom den ska möjliggöra ett så normalt liv som möjligt för familjerna och stöda dem att ta hand om sina anhöriga med funktionsnedsättning. Det är positivt att en större målgrupp än tidigare omfattas av paragrafen, vilket möjliggör att även personer inom autismspektrumet kommer att få tillgång till tjänsten.

All kortvarig omsorg ska alltid utgå från familjens behov, vilket innebär att det ska vara möjligt med flexibla och skräddarsydda lösningar. FDUV anser att det är problematiskt att paragrafen enbart inbegriper de personer som bor med den egna familjen eller någon annan närstående person. Även personer som bor inom familjevården måste ha rätt till kortvarig omsorg. Vi understöder 2018 års lagförslag att kortvarig omsorg beviljas oberoende av boendeform.

En annan försämring är att avgiftsfria transporter inte ingår. FDUV anser att avgiftsfria transporter borde erbjudas som en del av servicen.

Vi vill även betona vikten av att få kortvarig omsorg på sitt eget modersmål och i sin egen närmiljö. Det måste vara möjligt att få kortvarig omsorg även på svenska.

Vi föreslår även att för- och eftermiddagsvård beviljas via funktionshindersservicelagen som korttidsvård enligt förslaget i regeringspropositionen från år 2018, när behovet kräver det. Under nuvarande lagstiftning är det etablerade praxis att för- och eftermiddagsvård beviljas som en avgiftsfri tjänst även för elever på årskurs tre och uppåt.

23. Är det ändamålsenligt att föreskriva om dagverksamhet (19 §) i lagen om funktionshinderservice?

Ja

Motivera vid behov din ståndpunkt

FDUV anser att det är viktigt att dagverksamheten ingår som en tjänst i funktionshindersservicelagen. Det behöver finnas verksamhet som möjliggör delaktighet i samhället även för personer med stora stödbehov. Innehållet i verksamheten ska möjliggöra individens delaktighet och stärka inflytandet. Dessutom ska innehållet utformas enligt individuella behov och följas upp. Tillräckliga resurser bör reserveras för stödjandet av kommunikationen och för ordnandet av en tillräckligt mångsidig och meningsfull verksamhet. I motiveringarna kunde därför tydligare framgå hur kvaliteten i verksamheten försäkras.

Enligt lagförslaget erbjuds dagverksamhet endast de personer som är i arbetsför ålder, som är arbetsoförmögna och om personen inte kan delta i arbetsverksamhet. Det innebär att det i framtiden inte är möjligt att samtidigt delta i både dag- och arbetsverksamhet. FDUV anser att det här är problematiskt eftersom det idag är mycket vanligt att personer med intellektuell funktionsnedsättning jobbar några dagar i veckan inom arbetsverksamheten och resten inom dagverksamheten. Enligt det nuvarande förslaget är det inte möjligt att i fortsättningen flexibelt kombinera arbetsverksamhet med dagverksamhet. Vi ser uppenbara risker med paragrafens begränsningar och i värsta fall kan det leda till att personer med funktionsnedsättning automatiskt ansöker om sjuk- och invalidpension i stället för att sträva mot arbete med lön. Detta är också i konflikt med Regeringen Sanna Marins program som har som mål att främja sysselsättningen av partiellt arbetsföra.

I all verksamhet är det viktigt att utgå från individens behov och därför kunde det vid särskilda skäl vara befogat att även äldre personer som inte är i arbetsför ålder kunde ha möjlighet att delta i verksamheten. För en del är den här verksamheten central med tanke på att upprätthålla funktionsförmågan och de sociala relationerna.

Idag erbjuds både arbetsverksamhet och arbetsträning som subjektiva rättigheter via specialomsorgslagen, vilket borde fortsätta även i framtiden. Det finns uppenbara risker med att dessa tjänster beviljas som anslagsbundna tjänster via socialvårdslagen.

Det är ytterligt viktigt att avgiftsfria transporten ingår i servicen även i framtiden. En person med funktionsnedsättning kan ha behov av att delta i dagverksamhet fem gånger i veckan och ifall självriskerna måste betalas själv kan det utgöra ett hinder för att delta i verksamheten. Vi vill dessutom betona vikten av att verksamheten måste erbjudas på det egna modersmålet.

Vi understöder förslaget att dagverksamhet kan genomföras som personlig service. Servicen kan också tillhandahållas på distans, förutsatt att det är i personens intresse och att personen själv godkänner den lösningen.

24. Är det ändamålsenligt att det inte föreskrivs om arbetsverksamhet och sysselsättningsstödande verksamhet i lagen om funktionshinderservice, om det föreskrivs om detta i socialvårdslagen eller någon annan lag?

Nej

Motivera vid behov din ståndpunkt

Rätten till att delta i arbetsverksamhet försämras avsevärt ifall servicen ingår i socialvårdslagen eftersom tjänsten i så fall inte är en subjektiv rättighet. Dessutom är den antagligen i så fall anslagsbunden och avgiftsbelagd för personen med funktionsnedsättning. Vi anser att arbetsverksamhet är frågan om en specialservice som svarar på särskilda behov som uppstått med anledning av funktionsnedsättningen. Ifall både dag- och arbetsverksamhet ingår i samma speciallag underlättas flexibel kombination av tjänsterna.

Även i framtiden borde personer som deltar i arbetsverksamhet få en skälig ersättning för utfört arbete. Dessutom borde avgiftsfria transporter ingå tjänsten enligt nuvarande praxis.

25. Behöver formerna för tillhandahållande av stöd för rörligheten göras mångsidigare på det sätt som föreslås i 22 §?

Till största delen

Motivera vid behov din ståndpunkt

FDUV välkomnar de mer flexibla och mångsidiga anordningssätt som ingår i lagförslaget. Men det är sist och slutligen välfärdsområdena som beslutar om de olika anordningssätten. Det är viktigt att paragrafen beaktar personens egna önskemål om anordningssätt. Motiveringarna tydliggör även att personer med kognitiv funktionsnedsättning kan ha behov att få stöd för rörligheten och att de kan behöva hjälp vid slutdestinationen.

Ur ett svenskspråkigt funktionshinderperspektiv är det oerhört viktigt att förstärka möjligheten eller "rätten" till att använda bekant chaufför som anordningssätt. På det här sättet kan service på det egna modersmålet tryggas i större utsträckning. Dessutom är det viktigt att personerna som jobbar inom färdtjänsten har tillräckligt kunnande om personer med intellektuell funktionsnedsättning och deras behov. Vi ser det även som viktigt att möjlighet till ledsagarservice lyfts upp.

När val av stöd för rörligheten väljs är det viktigt att utgå från det individuella behovet. Bedömningen av behovet borde alltid grunda sig på personens egna möjligheter att använda kollektiv trafik. Personer med intellektuell eller liknande funktionsnedsättning kan utöver fysiska svårigheter även uppleva olika kognitiva svårigheter, såsom svårigheter med att förstå och hantera olika situationer samt ha gestaltningssvårigheter eller vara sinneskänsliga.

Vi önskar också att man överväger att i motiveringen till paragrafen om stöd för rörligheten ta in ett omnämnande om att stöd för rörligheten enligt klientens önskan kan beviljas att gälla också under semesterresor utomlands. Enligt vad FDUV erfarit har denna fråga lyfts upp även i besvär till förvaltningsdomstol. En sådan skrivning skulle ge klienten möjlighet att under sin semester se mer av omgivningarna eller t.ex. besöka anhöriga i ett annat nordiskt land. Det skulle även bidra till att förverkliga den jämlikhet med icke-funktionshindrade som är en av principerna i lagförslaget. Ett sådant omnämnande i motiveringen skulle inte nödvändigtvis innebära beviljande av en större mängd stöd för rörligheten än annars, utan kunde beviljas som en tilläggsmöjlighet som fogas till den mängd stöd som klienten annars beviljas. Det kunde också uttryckas i eurobelopp, så att stödet till ett visst belopp skulle få användas utomlands.

26. Vad anser ni om bestämmelserna om mängden stöd för rörligheten (23 §) och stödets omfattning (24 §)?

FDUV betonar vikten av att avgiftsfria transporter ingår i tjänsterna dag- och arbetsverksamhet, kortvarig omsorg, träning och särskilt stöd i enlighet med lagförslaget från år 2018. Ifall familjerna måste stå för självrisk för att delta i dessa tjänster kommer deras ekonomiska situation försämrats märkbart.

När mängden av stöd för rörligheten fastställs är det viktigt att utgå från de individuella behoven. Behovet av mängden resor kan därmed vara större än paragrafens minimikrav.

27. Är paragrafen om ekonomiskt stöd (25 §) ändamålsenlig?

Till största delen

Motivera vid behov din ståndpunkt

FDUV anser att det inte är motiverat att endast hälften av kostnaderna för anskaffning av tekniska lösningar och redskap ersätts av välfärdsområdet. Hela summan borde ersättas eller åtminstone skillnaden till ett redskap som används av personer som inte har funktionsnedsättning. Till exempel skillnaden mellan en vanlig cykel och en specialcykel.

Utöver ekonomiskt stöd för fritid vore det ändamålsenligt att också kunna få stöd för främjandet av hälsa och välmående.

28. Lagen om funktionshinderservice behandlas i riksdagen hösten 2022. Lagen avses träda i kraft den 1 januari 2023. Syftet med övergångsbestämmelserna är att ge välfärdsområdena tid att verkställa lagen. I det inledande skedet krävs det mycket ekonomiska resurser och personalresurser för att få besluten att stämma överens med den nya lagen. Därför träder de nya bestämmelserna om särskilt stöd för delaktigheten och stöd i att fatta beslut i kraft först den 1 januari 2025.

Underlättar ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna (33 och 34 §) verkställigheten av lagen?

Inte tillräckligt

Motivera vid behov din ståndpunkt

Vi föreslår att stöd för delaktigheten träder i kraft 1.1.2023. Det är motiverat att stöd i beslutsfattande träder i kraft 1.1.2025 så att välfärdsområdena har tillräckligt med tid att planera genomförandet av tjänsten.

Specialomsorgslagen

29. Motsvarar de bestämmelser om stärkt självbestämmanderätt och begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna som förblir i kraft i specialomsorgslagen (i ändrad form) tillräckligt behovet av temporär reglering?

Till största delen

Motivera vid behov din ståndpunkt

Det är inte en optimal lösning att specialomsorgslagen förblir delvis i kraft. Det skulle ha varit tydligare att upphäva specialomsorgslagen i samband med ikraftträdandet av den nya funktionshindersservicelagen. FDUV betonar vikten av att reformen av självbestämmandelagstiftningen bereds omgående. Specialomsorgslagens paragrafer om självbestämmande och begränsningsåtgärder har snart varit i kraft i sex år och behöver revideras.

Lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården

30. Är de ändringar som föreslås i lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården ändamålsenliga?

Till största delen inte

Motivera vid behov din ståndpunkt

Avgifter borde inte uppbäras för service som är nödvändig med anledning av funktionsnedsättningen. Uppehållsavgifterna för barns boende utanför hemmet är oskäligt höga och avgifternas grunder borde specificeras ytterligare.

Om inte avgiftsfria transporter ingår i dag- och arbetsverksamhet, kortvarig omsorg, träning och särskilt stöd kan det uppstå ekonomiska hinder för personer med funktionsnedsättning att ta emot servicen.

31. Anser du att förslaget till avgift för boende utanför hemmet för ett barn med funktionsnedsättning är lyckat?

Nej

OM du svarade NEJ, hur skulle du föreskriva om grunderna för avgiften?

I och med att avgiften enligt lagförslaget bestäms av underhållslagen för barn blir avgiftsbördan för familjerna oskäligt hög. En bättre lösning kunde vara att fastställa avgiften enligt barnets egna inkomster. Dessutom är det viktigt att även funktionshindersservice omfattas av ett avgiftstak.

Propositionens konsekvenser

32. Ger propositionens uppskattade konsekvenser för människor (barn och vuxna med funktionsnedsättning, äldre personer) rätt bild av reformens konsekvenser?

Till största delen

Motivera vid behov din ståndpunkt

I jämförelse med regeringspropositionen från år 2018 innehåller lagförslaget flera försämringar som påverkar särskilt personer med intellektuell eller liknande funktionsnedsättning.

Dessutom anser FDUV att konsekvensbedömningen av de språkliga konsekvenserna inte är tillräckligt omfattande. I bedömningen har man inte gett varken en realistisk eller tidsenlig bild av konsekvenserna som lagförslaget har svenskspråkiga personer med funktionsnedsättning.

I bedömningen påstås det att lagen inte har en särskild påverkan på nationalspråken. Detta är inte en korrekt bedömning av läget för den svenskspråkiga minoriteten. I nuläget kan vi se att det finns stora problem med att få social- och hälsovård på svenska. I ljuset av den nya vårdreformen och oklarheter gällande den, kan konstateras att läget för de språkliga rättigheterna är oroväckande. Funktionshindersservicelagen riktar sig till en grupp av människor som i flera fall är i kontakt med myndigheterna hela sitt liv och mycket mer frekvent än de flesta personer utan funktionsnedsättning. Därför är det viktigt att man i tillräcklig mån försäkrar den gruppen rätten till sitt eget språk och en god kontakt med myndigheter. Den här rätten tryggas i bland annat grundlagen och språklagen, men eftersom det nu handlar om en så grundrättsligt känslig lag med viktiga tjänster/stöd som är av ytterst väsentlig natur för att en person ska kunna ha en möjligast god livskvalitet och rättssäkerhet, bör även denna rätt tryggas explicit i funktionshindersservicelagen.

FDUV anser att konstaterandet i konsekvensbedömningen om att lagstiftning i slutändan inte har någon skillnad för den samiska populationen på grund av personalbrist, är ett högst olämplig och borde inte få vara utskriven i propositionen. Ett sådant konstaterande i ett förarbete till lag, kan i värsta fall dra mattan under för alla språkminoriteter. Att hitta personal kan vara en operativ utmaning. Dock kan lagstadgade skyldigheter styra till en bättre användning av resurser på ett sådant vis att de språkliga rättigheterna förverkligas bättre.

I konsekvensbedömningen konstateras även att lagförslaget kan förhindra intersektionell diskriminering om man exempelvis har en funktionsnedsättning och talar svenska. I förslaget är inte de språkliga rättigheterna tillräckligt väl tryggade för att sådan diskriminering ska kunna undvikas och bedömningen ger inte heller svar på hur det kan förhindras med hjälp av denna lagstiftning.

Slutligen vill vi lyfta fram oro över den magra konsekvensanalysen av de aktuella lagreformerna med hänsyn till den svenskspråkiga minoriteten. I texten tas de nya välfärdsområden upp och det konstateras att i ett välfärdsområde med tvåspråkiga kommuner får man service på båda språken. Hur blir det med personer som bor på enspråkigt finska områden men med svenska som modersmål? Även de har rätt till service på svenska. Det måste hittas lösningar som tryggar rätten till det egna modersmålet trots boningsort. Digitala lösningar kan inte vara den enda lösningen för dessa situationer. Digitala lösningar är inte heller möjligt för alla individer, då dessa inte är tillgängliga för alla.

33. Anser ni att bedömningen av propositionens konsekvenser för kostnader och personal är realistisk?

Till största delen

Motivera vid behov din ståndpunkt

En uppdaterad konsekvensbedömning för kostnaderna behövs när de nödvändiga korrigeringarna gjorts.

34. Övriga fritt formulerade kommentarer om propositionen.

FDUV anser att besvärprocessen och särskilt frågan om införandet av besvärstillstånd kan äventyra den demokratiska rätten till behandling av ärenden på högsta nivå. Enligt den statistik vi fått ta del av behandlas väldigt få fall i Högsta förvaltningsdomstolen och detta kan leda till att odemokratiska behandlingsprocesser får fortgå och det blir allt svårare att få ändring i ärenden och processerna blir långsammare.

En konsekvensutredning vore bra att utföra, det är bra att fråga sig vad besvärstillståndet kan ha för konsekvenser för den enskilda personen men också för hela funktionshinderområdet. Ett förslag som framkastats är att vissa domstolar får det som sitt specialuppdrag att bevaka funktionshinderfrågor och därför är mer insatta i problematiken.

Mutanen-Hemgård Lisbeth
FDUV